

P320/3
KISWAHILI
Karatasi yatatu
Julai/Agosti 2018
SAA Tatu

WAKISSHA JOINT MOCK EXAMINATIONS

Uganda Advanced Certificate of Education

FASIHI YA KISWAHILI.
RIWAYA

Karatasi ya tatu

Muda: Saa tatu

3 hours

Maagizo:-

- *Karatasi hii ina sehemu nne kwa jumla.*
- *Jibu maswali matatu.*
- *Sehemu ya B ni ya lazima. Kwawanafunzi wote.*
- *Chagua maswali mawili mengine kutoka sehemu mbili zozote. yaani A, CH na D.*
- *Nadhifisha mwandiko wako.*

SEHEMU A

VIPULI VYA FIGO: - Emmanuel Mbogo.

1. a) Jamii ya Emmanuel Mbogo unaweza kuilinganishaje na hali halisi ya mambo katika nchi yako? Fafanua kwa mujibu wa riwaya ya Vipuli vya Figo. (Alama 17)
b) Kwa kurejelea matukio mbalimbali kitabuni, eleza jinsi suala la uozo au mmomonyoko wa maadili lilivyokithiri katika jamii ya Emmanuel Mbogo. (Alama 16)
2. a) Tamaa ya Dkt. Matoga ni chanzo cha matatizo maishani mwake na kashfa zilizomchafua jina na kumwangamiza hatimaye. Thibitisha ukweli wa maneno hayo ukiegemea mifano kutoka riwaya ya Vipuli vya Figo. (Alama 20)
b) Mwandishi akipitia wahusika wake amewapendekezea viongozi njia zipi zilizo mwafaka katika kupiga vita dhuluma na uhalifu katika jamii za kisasa?. Taja na ueleeze njia kama Sita ukirejelea mifano bayana katika riwaya ya Vipuli vya Figo. (Alama 13)

WEMA HAWAJAZALIWA; Ayi Kwei Armah

3. a) Serikali nyingi barani Afrika hupinduliwa madarakani kutokana na ukosefu wa imani na wananchi kwa Viongozi wao . ukirejelea visa na mikasa katika riwaya ya Wema hawajazaliwa, thibitisha ukweli wa kauli hiyo. (Alama 15)
b) Riwaya ya *Wema hawajazaliwa* imebeba ujumbe gani kwa watawala na watawaliwa barani Afrika? (Alama 18)
4. a) ‘Wema waua’ fafanua uyakinifu wa kauli hiyo kwa mujibu wa riwaya ya *Wema hawajazaliwa*. (Alama 17)
b) Ayi Kwei Armah amefaulu kuonyesha uhalisi wa dunia hii iliyojaa mabadiliko ya aina. Kwa mujibu wa riwaya nzima, toa uyakinifu wa kauli hiyo ukielezea aina mbali mbali za mabadiliko zinazodhihirishwa kitabuni. (Alama 16)

SEHEMU B

MWAKILISHI WA WATU ; Chinua Achebe

5. Alitumia muda wake kujisomea, Ingawa vitabu alivyopendelea kusoma vilikuwa visivyo na maana sana. Nilishamwona anasoma kitabu kisicho cha kawaida kutoka India. Nilifikiri kitabu hicho kilitwa jinsi ya kuwanasa wanawake. Kilikuwa kimegarimu bei isiyo chini ya shilingi kumi. Licha ya gharama ya posta kutoka mji wa Delhi nikamkaripia sana.

Sikuwa na hakika nile nini jioni ile, nikamwambia anichomee viazi. Viazi vya kuchoma usiku?” Andrea akaguna, “kama utagonga mlangoni kwangu usiku wa manane, sitaamka.” Alinikumbusha siku fulani niliyokuwa na maumivu makali sana ya tumbo baada ya kula nusu dazeni ya viazi. Niliogopa sana mpaka nikaenda kumwamsha Andrea anipeleke hospitali kwa gari lake lililokuwa la kizamani sana.

“Unashauri nile nini?” nikamwuliza,
“Kwanini mimi ni mkeo?” huwaoni wasichana wengi wanaotafuta mabwana?”
“Ndiyo” nikamjibu, halafu tukaimba kwa pamoja maneno ya shairi ambalo rafiki yetu fulani alitayarisha ili maneno yaandikwe katika kadi yake ya kualika watu harusini.

“Wakati wa kueneza habari ng’ambo umewadia kwamba tujitayarisha sawasawa kujifunga kwa uzi wa fedha wenye mapatano mema ya kuungana.”

Andrea alijiunga na sisi katika kicheko akijifanya amekasirika na kumkemea Petro,
“Unathubutuje kujiunga na watu wazima wakicheka?”
“Samahani Bwana,” petro akajibu na akakunja uso kwa mzaha, Nikamwuliza Petro unafikiri nile nini?”
“Chakala chochote, wali je?” Nilijua atanijibu hivyo, umpapo nafasi ya kutoa mawazo kuhusu jambo hilo atataja wali – chakula anachokipenda sana. Nikamkubalia apike wali. Alichukua mchele kikombe kimoja tu asizidishe robo wala nusu. Akaitikia na kuondoka kwa furaha. Nilijua atapika vikombe viwili.

“yule msichana ni nani?” nikauliza

“Yupi?”

“Yule aliyekuwa na waziri?”

“Msichana rafiki yake”

“Kumbe”

“Ni zaidi ya hivyo, anakusaidia kumwoa kufuatana na mila na desturi za kienyeji. Ni wazi kuwa mkewe ana hali ya kishamba kwa mtu kama yeye waziri. Hivyo basi anatafuta mke wa kisasa atakayeweza kumkaribishia wageni karamuni kwake”

“Ni vibaya sana,” nikasema “Ni nani aliyekuambia maneno yote haya?”

“Ni mtu fulani.”

“Ingawaje sijui mengi juu ya huyo msichana, naonelea kuwa anafaa kuolewa na mtu kijana. Kuliko kuolewa na mzee. Hata hivyo hayanihusu.

Maswali

- a) Liweke dondoo hili katika muktadha wake. (Alama 10)
- b) Eleza sifa za wahusika wanaopitakana katika dondoo hili. (Alama 10)
- Ch) Ni mbinu au fani zipi zilizotumiwa na mwanandishi dondooni. (Alama 07)
- d) Eleza maudhui yanayopatikana katika dondoo. (Alama 06)

MSURURU WA USALITI ; Mwenda Mbatiah;

6. *Soma dondoo lifuatalo kisha ujibu maswali hapo chini;*

“Sijui nimefanya nini kustahili hadhi hii nimeshangaa mtanisamehe sababu mie sie msemaji hodari kama viongozi wetu waliohutubia. Tuko hapa leo kuonyesha hasira yetu juu ya uovu mkubwa uliotendewa msitu wa Rakaru. Inashangaza na kutia hofu kuona kwamba wale waliopewa na umma jukumu la kutunza mazingira na mali asili ya taifa ndio wanachama wa genge linashambulia kutoka pande zote. Ni usaliti ulioje! Tunawalaani na tunawatangazia kwamba kutoka leo tunapambana nao. Mababu zetu waliikomboa ardhi ya taifa hili kwa kumwaga damu katika vita vya uhuru. Ardhi ambayo ingewatosha watoto wote leo imeadimika kama wali wa daku.....”

Maswali

- a) Weka dondoo hilo katika mkutadha wake kamili. (Alama 10)
- b) Eleza wasifu wa mnenaji kwa mujibu wa muktadha huu. (Alama 06)
- Ch) Ni kipi haswa kilichosababisha mkutano huu? (Alama 03)
- d) Fafanua toni na hisia zilizomo katika dondoo hilo. (Alama 05)
- e) Kwa kutoa mifano thabiti tambua mbinu za kisanaa kama tano zilizomo kwenye dondoo hili. (Alama 10)

SEHEMU CH

MOHAMED . S. MOHAMED ; Nyota Ya Rehema

- 7. a) ‘Nyota ya Rehema ni nyota ya heri kuliko shari’. Jadili kauli hii ukirejelea mifano thabiti kutoka riwaya hii. (Alama 18)
- b) Jadili umuhimu wa mhusika Rehema katika ujenzi wa ploti ya riwaya ya Nyota ya Rehema. (Alama 15)
- 8. a) Huku ukirejelea mifano kabambe kwenye riwaya hii, eleza jinsi suala la malezi lilivyopewa nafasi muhimu kitabuni. (Alama 16)
- b) Eleza athari za malezi mabaya ukirejelea visa mikasa mbalimbali anayodhihirisha Mohamed .S.Mohamed katika jamii yake. (Alama 17)

SAID .A. MOHAMD ; Dunia Yao

- 9. a) Huku ukitao ushahidi mwafaka kitabuni, Jadili uhalisi wa dunia ya mhusika Ndi katika riwaya hii. (Alama 15)

- b) Kwa mujibu wa riwaya Dunia yao, eleza changamoto zinazowakumba watu wa rika yako katika jamii ya Said .A. Mohamed. *(Alama 18)*
10. a) Ukirejelea mifano mwafaka kitabuni, thibitisha ukweli kuwa jamii ya dunia yao ni jamii ya kisasa. *(Alama 16)*
- b) ‘Maendeleo ya kiteknolojia duniani yamesababisha athari kubwa kwa jamii ya kisasa’. Fafanua uyakinifu wa kauli hiyo kwa mujibu wa riwaya hii. *(Alama 17)*

SEHEMU D

KEN WALIBORA ; Ndoto ya Amasi

11. a) Ukirejelea hoja kama kumi kutoka riwaya ya Ndoto ya Almasi , taja na ueleeze shida au changamoto zinazowakumba wanafunzi katika jamii na kuvuruga masomo pamoja na kuzika ndoto zao za mustakabali.. *(Alama 20)*
- b) Eleza msimamo wa mwandishi katika riwaya ya Ndoto ya Almasi. *(Alama 13)*
12. a) Wewe kama mwanafunzi wa kidato cha Sita, ukitumia hoja sita kutoka riwaya hii eleza chanzo cha mgomo katika shule ya St. Joseph’s. *(Alama 13)*
- b) Chambua ploti ya riwaya ya Ndoto ya Almasi. *(Alama 20)*

NYUSO ZA MWANAMKE: Said A. Mohamed.

13. a) Kila mwanamke alikuwa na Uso wake katika riwaya ya nyuso za mwanamke. Jadili uso unaodhihirisha matatizo yake. *(Alama 17)*
- b) Jadili hulka za wahusika wafuatao.
- (i) Bwana Hila.
 - (ii) Nana.
 - (iii) Faisal. *(Alama 16)*
14. a) Chambua mandhari katika riwaya ya nyuso za mwanamke. *(Alama 17)*
- b) Jadili umuhimu wa Nana katika Uendelezaji wa ploti ya riwaya ya nyuso za mwanamke. *(Alama 16)*

MWISHO